

цього завдання є дослідження образотворчих зв'язків. Виділення елементів зображення як ключової категорії змістовної суті мистецтва надає можливість спостерігати за процесом становлення вмінь диференційованого сприйняття образотворчого мистецтва, визначення основних художньо-виразних комплексів. Ці вміння повинні формуватися на основі досвіду спілкування студентів з жанрово-стильовим багатством творчості.

2. На другому ступені сприйняття необхідний розвиток уміння аналізувати твір образотворчого мистецтва, порівнювати його з різними явищами художньої культури тощо. Знання історико-культурного контексту створення полотна забезпечує свідому об'єктивацію суб'єктивного образу. Формування цієї групи вмінь значною мірою зумовлене рівнем образотворчої освіти майбутніх учителів, який детермінує характер сприймання і ступінь його адекватності.

3. На третьому ступені на перший план виходять уміння особистісної інтерпретації образотворчого мистецтва. Зміст твору співвідноситься з ціннісними орієнтаціями глядача, його індивідуальним досвідом.

4. Сприйняття є не тільки процесом, що розгортається паралельно художньому образу, але також і креативною діяльністю. Тому для дослідження закономірностей сприйняття творів образотворчого мистецтва школярами необхідно звернутися до вивчення педагогічної системи керування цим процесом.

Література:

1. Арнхейм, Р. Искусство и визуальное восприятие / Р. Арнхейм. — М.: Прогресс, 1974. — 392 с.
2. Бахтин, М.М. Эстетика словесного творчества / М.М. Бахтин. — М.: Искусство, 1979. — 423 с.
3. Зинченко, В.П. Продуктивное восприятие / В.П. Зинченко // Вопросы психологии. — 1971. — №6. — С. 27-42.
4. Иоффе, И.И. Синтетическая история искусства. Введение в историю художественного мышления И.И. Иоффе. — Л.: ИЗОГИЗ, 1933. — 570 с.
5. Кузин, В.С. Психология / Под ред. Б. Ф. Ломова / В.С. Кузин. — Высшая школа, 1982. — 256 с.
6. Мастера искусства об искусстве. — М. — Л., 1937 - 1939. — Т. 4. — 441 с.
7. Нагибин, Ю. Он принял меня в братство боли / Ю. Нагибин // Родина. — 1989. — № 11. — С. 5-10.
8. Ченнини, Ч. Книга об искусстве или трактат о живописи / Ч. Ченнини. — М.: Библиополис, 2008. — 304 с.

РОЛЬ ОСВІТНЬО-ВИХОВНОГО ПРОСТОРУ ВИЩОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ В РОЗВИТКУ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОБДАРОВАНОСТІ СТУДЕНТІВ

УДК: 378.169.14+370.711+305.908.29

Голубова Г. В.

У статті розглядається сутність та характеристика освітньо-виховного простору вищого навчального закладу, який сприяє максимально повному розвитку педагогічної обдарованості майбутніх учителів.

Ключові слова: навчально-виховний простір, педагогічна обдарована особистість, навчально-виховний процес.

В статье рассматривается сущность и характеристика образовательно-воспитательного пространства высшего учебного заведения, которое способствует максимально полному развитию педагогической одаренности будущих учителей.

Ключевые слова: учебно-воспитательное пространство, педагогически одаренная личность, учебно-воспитательный процесс.

The article reveals the essence and characteristics of educational space of the university, which promotes the full development of the pedagogical giftedness of future teachers.

Key words: educational space, pedagogically gifted personality, educational process.

Постановка проблеми у загальному вигляді пов'язана з необхідністю формування інноваційного, гуманістичного освітньо-виховного середовища, що сприяє надбанням фахової глибини та впровадженню інноваційних технологій у систему підготовки фахівців. У сучасних умовах глобалізації, неперервного розвитку інформаційних технологій зростає роль освіти, покликаної забезпечувати не тільки високий рівень професійних знань, а й сприяти духовному розвитку людини. Вищий навчальний заклад – одна з центральних виховних установ держави, яка забезпечує створення сприятливого освітньо-виховного простору як найбільш доцільної форми організації ефективної підготовки майбутніх фахівців; освітньо-культурний центр, що виступає особливим освітньо-виховним простором, який вміщує в собі простір знань, що визначає рівень, потенціал, характер знань, які пропонуються студентам (цей простір визначається станом науки і культури в цілому).

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми, переконує, що функція формування людини завжди покладалася на систему освіти, зокрема, вищу школу, завданням якої є підготовка спеціалістів, здатних забезпечувати розвиток потенціалу держави, її самостійність і конкурентоспроможність. Сучасна вища школа має значні здобутки в теорії та практиці підготовки майбутніх фахівців. Концептуальні ідеї, що сприяють вирішенню проблем професійної педагогічної освіти, розбудови національної школи, розвитку навчання і виховання містяться в роботах психологів І. Беха, Г. Костюка, В. Москальця, А. Петровського, Н. Чепелевої, Т. Яценко та ін.

Проблеми виховання студентів завжди були в центрі уваги вітчизняних і зарубіжних учених (О. Абдуліна, Ю. Азаров, А. Алексюк, А. Бойко, Я. Коменський, В. Сухомлинський, К. Ушинський). Виховання особистісного потенціалу майбутніх фахівців та розвиток важливих для професійної самореалізації якостей найбільш ефективно відбувається за умов використання інноваційних технологій. Різні аспекти проблеми інноваційних технологій підго-

товки майбутніх учителів розглядалися в роботах І. Богданової, О. Дубасенюк, С. Сисоевої, О. Пехоти та ін.

Підтримка і розвиток обдарованої особистості є одним із провідних завдань вищого навчального закладу. Розвиток обдарованості майбутнього спеціаліста потребує створення у вищому навчальному закладі цілісної, самокерованої системи, яка передбачає виявлення та підтримку обдарованої молоді; розвиток та реалізацію її здібностей; стимулювання творчої роботи студентів та викладачів; активізацію навчально-пізнавальної діяльності молоді; формування резерву для вступу у ВНЗ, магістратуру та аспірантуру, підготовки наукових та педагогічних кадрів. Ця система повинна охоплювати заклади освіти різних рівнів акредитації: середня загальноосвітня школа, педагогічний ліцей, педагогічний коледж, вищий педагогічний заклад освіти, заклади післядипломної педагогічної освіти.

Процес навчання майбутніх учителів спрямовується на створення у вищих педагогічних навчальних закладах сприятливих умов для повноцінного прояву і розвитку здібностей та обдарувань студентів відповідно до їх схильностей, мети професійного становлення, визначення власної траєкторії професійного зростання та набуття високого рівня професіоналізму. Це дозволяє забезпечувати ефективність навчально-пізнавальної, наукової і практичної роботи студентів, спрямованої на реалізацію їх здібностей та обдарувань як у навчальній, так і позанавчальній діяльності.

Формулювання цілей статті. Мета даної статті полягала у розкритті сутності поняття «освітньо-виховний простір вищого навчального закладу» та визначенні впливу даного простору на розвиток педагогічно обдарованих майбутніх учителів.

Виклад основного матеріалу дослідження почнемо з визначення специфічності педагогічного процесу у вищій школі, що полягає в тому, що він спрямований на розвиток, саморозвиток, самодостатність і самоствердження особистості майбутнього спеціаліста – професіонала, естетично вихованої, високодуховної особистості. Ефективності досягнення вищезазначених цілей сприяє побудова такого освітньо-виховного простору вищого навчального закладу, який передбачає розробку та впровадження педагогічних технологій навчання, заснованих на стратегіях поглиблення, прискорення, збагачення, проблемності змісту освіти, а також активізації, індивідуалізації та диференціації навчально-пізнавальної діяльності студентів.

Необхідні умови для розвитку і вдосконалення педагогічних обдарувань майбутніх фахівців забезпечують два аспекти освітньо-виховного простору вищого навчального закладу: освітній та виховний простори вишу.

Дослідники цього питання (О. Леонова, О. Мариновська, А. Цимбалару, І. Шендрик та ін.) вказують на те, що простір характеризується динамічністю та відображає систему соціальних зв'язків і стосунків у галузі освіти, характер взаємовідношень суспільства і соціальних інститутів, пов'язаних із задоволенням освітніх потреб суспільства. Простір характеризується суб'єктивним сприйняттям, є результатом конструктивної діяльності усіх суб'єктів освітнього процесу. Т. Коростіянець вважає, що освітній простір вишу має бути усвідомлений як середовище, в якому формується особистість вчителя і яке стимулює її розвиток [3, с. 6].

Щодо визначення поняття «освітній простір» зазначимо, що аналіз педагогічної літератури свідчить про його багатомірність і різноплановість. Дослідники цієї проблеми (Н. Бастун, С. Бондирева, О. Веряєв, С. Гершунський, В. Гинецінський, Б. Ельконін, Б. Серіков, В. Слободчиков, І. Фрумін та ін.) під поняттям «освітній простір» розуміють певну територію, яка пов'язана з масштабними явищами в галузі освіти: як певна частина соціального простору, у межах якої здійснюється нормована освітня діяльність; як єдність, цілісне утворення в галузі освіти, яке має свої межі, що уточнюються окремо. Найповнішим визначенням, що концентрує в собі сутнісні ознаки цього феномена, є визначення освітнього простору як «педагогічної реальності, яка заявляє про себе співіснуванням Людини і Світу через освіту, містить, являє собою баланс культурного і цивілізаційного, виражаючи його через знаковість освітнього середовища» [4, с. 39].

Таким чином, освітній простір - педагогічний феномен зустрічі та взаємодії людини з оточуючими її елементами-носіями культури (освітнім середовищем), у результаті чого відбувається їх осмислення та пізнання.

Освітній простір як педагогічна категорія виступає дієвим методологічним засобом, який, належачи до основи організаційно-педагогічної діяльності в рамках освітньої установи, дозволяє досягти якісно більш високого рівня освіти, що відповідає і сучасним вимогам суспільства, і гуманістичним освітнім цінностям, орієнтованим на потреби особи [8, с. 119].

Друга складова освітньо-виховного простору вищу - виховний простір вищого навчального закладу - зумовлює морально-естетичну взаємодію педагога зі студентами, студентів між собою, дозволяє сформувати освічену і висококультурну людину. Вищий навчальний заклад у цьому розумінні є не тільки часткою виховного простору суспільства, а сам виступає як особливий виховний простір, що трансформує знання і культурні цінності.

Виховання педагогічно обдарованої особистості у вищому навчальному закладі має здійснюватися згідно з основними напрямками виховної роботи: формування наукового світогляду; громадянського та патріотичного виховання; правового виховання; морального виховання; художньо-естетичного, трудового, фізичного виховання; екологічного виховання; професійного виховання, які реалізуються в процесі навчання та позааудиторної діяльності студента. Невід'ємним результатом ефективного виховання педагогічно обдарованого майбутнього фахівця є формування наукового світогляду, активної життєвої позиції, високих моральних якостей, естетичного смаку, фізичної досконалості, правової культури. Виховний аспект педагогічного процесу спрямований як на формування загальносоціальних якостей обдарованої особистості, так і на збереження індивідуальності й унікальності студента.

Слід зазначити, що сам процес виховання є складною діалектичною системою, кожен компонент якої може теж розглядатися як система, що має свої компоненти і здатна існувати лише в певному середовищі і у взаємодії з ним. У даному випадку таким середовищем буде освітньо-виховний простір, який буде комфортним і функціональним лише в тому разі, якщо вся діяльність колективу буде спрямована на створення умов, що забезпечують розвиток особистості студента, зокрема педагогічної обдарованості.

Створення подібного простору у вищому навчальному закладі можливо лише на основі взаємодії і співпраці, в якій вищий навчальний заклад повинен стати місцем, куди студентська молодь охоче б прагнула, де знаходила б розуміння і широкі можливості для самовираження і самоствердження. Вирішального значення набувають стосунки в професорсько-викладацькому і студентському колективі, що характеризуються зрілістю і тенденцією до саморозвитку. У результаті з відомої тріади “навчання – виховання - розвиток” колектив вишу переорієнтовувався на органічнішу тріаду діяльності: “виховання – навчання - розвиток”. Таким чином, на перший план в діяльності вищого навчального закладу висувуються не навчальна, а виховна і розвивальна функції. Реалізація цих функцій можлива на основі ідей розвивального навчання, тобто створення такої педагогічної системи, особливості якої відповідають цілям і принципам діяльності вишу; вмісту, що задовольняє інтереси і потреби сучасних студентів; новому підходу у використанні форм і методів роботи, при якому кожен студент, як особистість, залучається до активного творчого навчально-виховного процесу.

Таким чином, вважатимемо, що освітньо-виховний простір вищого навчального закладу – це складне багатоаспектне утворення, що охоплює сукупність зовнішніх умов, в яких відбувається навчально-виховний процес, здійснюється освітня діяльність, забезпечуються активні виховні процеси та взаємовідносини. Спеціально організоване освітнє середовище з його структурованою системою соціально-педагогічних чинників і умов є простором для становлення і розвитку особистості педагогічно обдарованого студента.

Висновки. Організація процесу навчання обдарованих майбутніх учителів передбачає перебудову навчально-пізнавального процесу у педагогічних університетах (цілей, завдань, змісту, форм та методів) і спрямування його на самоактуалізацію особистості студента, вмотивоване оволодіння знаннями, вміннями, навичками щодо педагогічної діяльності, розвиток та саморозвиток особистісних та професійно значущих якостей студентів (педагогічних здібностей, креативності, професійної спрямованості, педагогічної майстерності тощо). Освітньо-виховний простір вишу має бути спрямованим на створення педагогічно орієнтованого творчого середовища.

На ефективність професійної підготовки педагогічно обдарованих майбутніх учителів суттєво впливають такі важливі характеристики освітньо-виховного простору, як педагогічна спрямованість, гуманістична направленість, креативність, які дозволяють виявляти та розвивати спеціальні (педагогічні) здібності, формувати мотивацію (спрямованість) до педагогічної діяльності, стимулювати креативність мислення. З урахуванням постановки цілей поступового й диференційованого розвитку й стимулювання індивідуальних передумов педагогічно обдарованих студентів до розвитку своїх здібностей у педагогічній діяльності потрібно свідомо й планомірно організовувати в освітньо-виховному просторі вишу умови, які стимулюють розвиток педагогічної обдарованості.

Література

1. Антонова О. Є. Теоретико-методологічні засади навчання обдарованих студентів у педагогічних університетах: автореф. дис. ... докт. пед. наук: спец.

13.00.01 «Теорія та історія педагогіки» / Ольга Євгенівна Антонова. – Київ, 2008. – 43 с.

2. Вітвицька С. С. Організація виховного процесу у вищому навчальному закладі / С. С. Вітвицька // Вісн. Житомир. держ. ун-ту ім. І. Франка. - 2005. - № 24. - С. 44-48.

3. Коростіянець Т. П. Теорія і практика професійної підготовки майбутніх учителів природничо-математичних дисциплін за індивідуальними освітніми траєкторіями: автореф. дис. ... докт. пед. н.: 13.00.04 «Теорія та методика професійної освіти» / Тамара Петрівна Коростіянець. – Одеса, 2010. – 21 с.

4. Леонова О. Образовательное пространство как педагогическая реальность / О. Леонова // Alma mater (Вестник высшей школы). - 2006. - № 1. - С. 36-40.

5. Навчальний процес у вищій педагогічній школі: Навч. посібник / За ред. О. Г. Мороза. – К.: НПУ, 2001. – 338 с.

6. Прокопів Л. М. Навчально-виховна робота з обдарованою молоддю у вищих педагогічних навчальних закладах України (друга половина ХХ ст.): автореф. дис. ... канд. пед. наук: спец. 13.00.01 «Теорія та історія педагогіки» / Любов Миколаївна Прокопів. – Івано-Франківськ, 2006. – 22 с.

7. Рибка Н. М. Єдиний освітній простір як інтегративна система: соціально-філософський аналіз: автореф. дис. ... канд. філос. наук: спец. 09.00.03 «Історія філософії» / Н. М. Рибка. - Одеса, 2005. – 24 с.

8. Ткач Т. В. Структурно-цільовий аналіз розвитку освітнього простору як психолого-педагогічної категорії / Т. В. Ткач // Українська педагогіка, 2008. - Випуск 14. - С.118-123.

9. Якса Н. В. Особливості організації виховного процесу в педагогічному вузі / Н. В. Якса // Вісн. Житомир. держ. ун-ту ім. І. Франка, 2005. - № 20. - С. 124-127.

10. Явнин В. А. Образовательная среда: от моделирования к проектированию. - М.: Смысл, 2001. – 365 с.

ЦІЛІСНИЙ ПІДХІД У ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ МОЛОДШИХ КЛАСІВ

УДК 378.937

Долинський Б.Т.

У статті розглядається цілісний підхід до підготовки майбутнього вчителя початкових класів як методологічна основа організації дослідження; розкрито сутність понять «ціль» і «цілісність», погляди філософів і психологів на досліджувану проблему.

Ключові слова: цілісний підхід, цілісність, підготовка вчителів початкової школи.

ЦЕЛОСТНЫЙ ПОДХОД К ПОДГОТОВКЕ БУДУЩЕГО УЧИТЕЛЯ МЛАДШИХ КЛАССОВ

Долинський Б.Т.

В статье рассматривается целостный подход к подготовке будущего учителя начальных классов как методологическая ос-